ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור שרץ שאינו ממית ומרבה טומאה אינו דין שיהא טהור ולא היא מידי דהוה אקוץ בעלמא אמר רב יהודה אמר רב [א]כל עיר שאין בה שנים לדבר ואחד לשמוע אין מושיבין בה סנהדרי ובביתר הוו שלשה וביבנה ארבעה רבי אליעזר ורבי יהושע ור"ע ושמעון התימני דן לפניהם בקרקע מיתיבי [א]שלישית חכמה רביעית אין למעלה הימנה הוא דאמר כי האי תנא דתניא שניה חכמה שלישית אין למעלה הימנה [ב]למידין לפני חכמים לוי מרבי [ג]דנין לפני חכמים שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא וחנן המצרי וחנניא בן חכינאי רב נחמן בר יצחק מתני חמשה שמעון ושמעון ושמעון חנן וחנניה [ד]רבותינו שבבבל רב ושמואל רבותינו שבארץ ישראל רבי אבא [ה]דייני גולה קרנא [ו]דייני דארץ ישראל רבי אמי ורבי אסי דייני דפומבדיתא רב פפא בר שמואל דייני דנהרדעא רב אדא בר מניומי סבי דסורא רב הונא ורב חסדא [ז]סבי דפומבדיתא רב יהודה ורב עינא [ח]חריפי דפומבדיתא עיפה ואבימי בני רחבה אמוראי דפומבדיתא רבה ורב יוסף אמוראי דנהרדעי רב חמא [ט]נהרבלאי מתנו רמי בר [י]ברבי א] [כ]אמרי בי רב רב הונא והאמר רב הונא אמרי בי רב אלא רב המנונא אמרי במערבא רבי ירמיה [ל]שלחו מתם ר' יוסי בר חנינא מחכו עלה במערבא ר' אלעזר והא שלחו [מ]מתם לדברי רבי יוסי בר חנינא אלא איפוך שלחו מתם ר' אלעזר מחכו עלה [נ]במערבא רבי יוסי בר חנינא: וכמה יהא בעיר ויהא ראויה לסנהדרין מאה ועשרים וכו': מאה ועשרים מאי עבידתייהו [ב]עשרים ושלשה כנגד סנהדרי קטנה ושלש שורות של עשרים ושלשה הרי תשעים ותרתי ועשרה בטלנין של בית הכנסת הרי מאה ותרי ושני סופרים ושני חזנין ושני בעלי דינין ושני עדים ושני זוממין ושני זוממי זוממין הרי מאה וארביסר ותניא [ג]כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו אין תלמיד חכם רשאי לדור בתוכה בית דין מכין ועונשין [ס]וקופה של צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה ובית הכנסת ובית המרחץ וביהכ"ס רופא ואומן ולבלר [ע](וטבח) [ב] ומלמד תינוקות משום ר' עקיבא אמרו אף מיני פירא מפני שמיני פירא מאירין את העינים: ר' נחמיה אומר וכו': תניא [פ]רבי אומר

מאתים

ומה נחש שממית. אדם ובהמה ומרבה טומאת נבילות וטומאת מת בעולם הרי הוא טהור כשהוא מת שאינו בכלל שמנה שרצים: **ולא היא.** לאו קל וחומר הוא דאין זה חומר אם הוא ממית ומרבה טומאה שהרי כמו כן יש קוצים שהן ממיתין ומרבין טומאה והן טהורין: **שנים לדבר.** בשבעים לשון ואחד לשמוע שיהא מבין בשבעים לשון אע"פ שאינו יודע להשיב: **שמעון השימני.** תלמיד היה ולא נסמך שלא בא לכלל זקנה: **שלישית חכמה.** סנהדרין שיש בה שלשה מדברים בשבעים לשון חכמה היא ובשירה אלמא שלשה בעינן לדבר: **למידין לפני חכמים.** כל היכא דאיתמר למידין לפני חכמים היינו לוי שהיה למד לפני רבי: **רב נחמן.** מוסיף שמעון התימני ומשתן לא באו לזקנה ויושבין בקרקע ומשיבין תשובות קושיות לזקנים והיינו דנין בהלכה: **והא שלחו מתם לדברי רבי יוסי בר חנינא.** מוציא [אני] מכלל רבנן בפ' א' דיני ממונות (לקמן לד.) אלמא שלחו מתם לאו ר' יוסי ברבי חנינא היא: **שלש שורות.** לקמן תנינן להו באחד דיני ממונות (דף לז.) שאם הוצרכו לסמוך ולהוסיף על הדיינין סומכין מהן: **ועשרה בטלנין.** עשרה בני אדם בטילין מכל מלאכה להיות מזומנין לבית הכנסת שחרית וערבית דאמרינן בברכות (דף ו:) כיון שבא הקב"ה לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה מיד כועס דקיימא לן (מגילה דף ג:) כל כרך שאין בו עשרה בטלנין נידון ככפר הלכך אי ליתנהו לא חזיא לסנהדרי: **שני סופרים.** ליכתוב דברי המזכין ודברי המחייבין וכל שעה יושבין לפני הדיינין לקמן בפרק היו בודקין (דף מ.): **ושני חזנין.** שמשי ב"ד להלקות החייב ולהזמין בעלי דינים לדין: **ושני בעלי דינין.** שאם לא כן את מי הם דנין: **ושני זוממין.** שיתייראו העדים להעיד שקר שלא יזומו: **ושני זוממי זוממין.** שמא יתחייב בעל דין על פי עדים וישכיר שנים להזימן לפיכך צריך שנים אחרים בעיר שיתיראו אלו מהם אם נבוא להזים העדים יבואו אלו השנים ויזימו אותן: **עשרה דברים.** [צ]ב"ד והגבאין מחלקין להם והוי להו תלת מילי: **רופא.** למול תינוקות: **אומן.** מקיז דם: **לבלר.** לכתוב ספרים: **קופה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה.** טעמא מפ' בהשותפין (ב"ב ח:): **בית דין מכין וחובשין.** הא חשבינן להו לעיל דאיכא סנהדרי גובין ומחלקין הוי להו חמשה משיתא דבלרי לעיל. רופא ואומן ולבלר ומלמד חד גברא הוי לכל הני:

מאתים

ק"ו לא מיתוקם אלא לענין מגע וקשה על פירוש רבינו תם דלא אשכחן אותה דרשה בתורת כהנים (א) שמעינן נחש ומכל הולך על גחון ועוד דנהדיא ממעט מקרא בתורת כהנים שרץ מטומאת משא דבעי למילף שיטמא במשא מק"ו דבהמה שאינה מטמא במגע בכעדשה מטמא במשא וקאמרינן אמר קרא אותם אותם במשא ואין שרצים במשא וכ"ת מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא מ"מ קשה דאדילפינן מנחש בק"ו שאינו מטמא במשא נילף מבהמה בקל וחומר דתורת כהנים דמטמא במשא ועוד מה לנחש שכן טהור מכלום ויש למצוא דין לטהר את השרץ מנבלת עוף טהור שמטמא במשא בבית הבליעה ואין לה טומאה בחוץ שרץ ונבילה שאין לה טומאה בפנים כדאמרינן פ' יוצא דופן (נדה דף מב:) בה ולא באחרת אינו דין שאין להם טומאה בחוץ ודכוותיה דייק התם ק"ו איפכא(ק):

אלא רב המנונא. פי' הקונטרס אלא אמרי בי רב היינו רב המנונא וקשה דבשילהי הערל (יבמות דף פג: ושם) קאמר אמרי בי רב היינו רב הונא ורב הונא אין הלכה קאמר ודחק שם בקונטרס לפרש דהא דמסקינן הכא דקא אמרי בי רב היינו רב המנונא היינו היכא דמוכח דלא הוי רב הונא כי הך דקאמר רב הונא אמרי בי רב וקשה דא"כ למה דחק גבי שלחו מתם לדברי רבי יוסי ברבי חנינא דמשני איפוך ה"נ לימא היכא דמוכח שאני ועוד אין יתכן דרב הונא יאמר בשם רב המנונא הא רב חסדא תלמיד דרב הונא הוה כדמוכח בסוף פרק אלו מציאות (ב"מ לג.) ובריש הדר (עירובין סב: ושם) ורב המנונא תלמיד דרב חסדא הוה כדמוכח בפ"ק דקדושין (דף כט.) גבי סבי דנזוניא דלא אתו לפירקיה דרב חסדא א"ל לרב המנונא זיל נגעינהו ואומר ר"ת דהכא גרס אימא רב המנונא ולא גרסינן אלא ואפילו גרס אלא יש ליישב כלומר לא תימא אמר רב הונא אמרי בי רב אלא אמר רב המנונא אמרי בי רב והא דאשכחן בפרק ארבע מיתות (לקמן דף נו:) גבי מצות שבני נח נהרג דפליגי אמרי בי רב אדרב הונא ורב יהודה וכולהו אמוראי תלמידי דבי רב(ר) יש לומר דהא דידיה והא דרביה דסתם אמרי בי רב הוי משמיה דרב כדמוכח בסוף פ' השואל (ב"מ דף קב: ושם) ובפ' בית כור (ב"ב דף קה:) דמגדיך לדרב ואמרי בי רב אע"ג דבכמה דוכתין אשכחן אמרי בי רב משמיה דרב ונימא השתא גירסא דסוף פרק מרובה (ב"ק דף עה. ושם) דאמר ליה רבא לרב המנונא קפחתינהו לסבי דבי רב כלומר נצחת לסבי דבי רב שהוא רב הונא שאמר בטוב יותר ממנו ואם כן רב הונא היה קורא סבי דבי רב ובקונטרס מפרש התם בע"א ורבינו שמואל מגיה שם הספרים ושם מפורש ומיהו מצינו רב המנונא שלמד לפני רב בפ' חלון (עירובין דף עו:) גבי כולם המצרי לא שמיע לך הא דאמר רב אחא בריה דרב אדא אמר רב המנונא אמר רב ובפרק כילד מעברין (שם דף נד.) אמר ליה רב לרב המנונא ברי מדלית לך אוטיב לך ובהגוזל קמא (ב"ק דף קו.) קאמר מכדי רב המנונא תלמידי דרב הוה כו'(ש): **מחכו** עלה במערבא רבי יוסי בר רבי חנינא. תימה דבפרק שלשה מינין בנזיר (דף מג:) אשכחן דמחכו עלה במערבא אדרבי יוסי בר רבי חנינא:

נמלאו

עין משפט נר מצוה

קמה א מיי' פ"א מהל' סנהדרין הל' ה:
קמו ב מיי' שם הל' י:
קמז ג מיי' פ"ד מהל' דעות הלכה כג:

רבינו חננאל

ומה נחש שממית ומרבה טומאה טהור שרץ שאינו ממית לא כל שכן שיהיה טהור. ודחינן ולא היא התם גבי נחש משום קרן בעלמא הוא כגון אדם שהכהו קרן ומת וכי מפני שהכהו ומת נטמא הקרן: **אמר** רב כל עיר שאין בה ב' לדבר וא' לשמוע אין מושיבין בה סנהדרין וכביתר היו בה ג' וביבנה היו בה ד' ר' אליעזר ור' יהושע ור' עקיבא ושמעון התימני דן לפניהם בקרקע ואותבינן עליה דרב איני כי עיר שיש בה ב' חכמים לדבר די והתניא שלישית חכמה רביעית אין למעלה הימנה כלומר ג' חכמה בעינן ופריק רב דאמר כי האי תנא דתניא שניה חכמה שלישית אין למעלה הימנה. למידין לפני חכמים לוי מר'. פי' כל מקום שתמצא בתלמוד דנין לפני חכמים סתם. וכן רבותינו שבבבל. וכן כולם אלו הן דנין לפני חכמים. שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא וחנן המצרי וחנניה בן חכיני רב נחמן בר יצחק מוסיף אף שמעון בן ננס בהדייהו רבותינו שבבבל רב ושמואל רבותינו שבא"י רבי אבא דייני גולה קרנא דייני א"י ר' אמי ור' אסי דייני דפומבדיתא רב פפא בר שמואל דייני דנהרדעא רב אדא בר מניומי סבי דסורא רב התנא ורב חסדא. סבי דפומבדיתא רב [יהודה] ורב עינא חריפי דפומבדיתא עיפא ואבימי ובני רחבא אמוראי דפומבדיתא רבה ורב יוסף אמוראי דנהרדעא רב חמא נהרבלאי מתנו רמי בר ברוכי אמרי בי רב רב המנונא אמרי במערבא ר' ירמיה שלחו מתם ר' יוסי בר' חנינא ואסיקנא שלחו מתם ר' אלעזר מחייכו עלה [במערבא] ר' יוסי בר' חנינא: **כמה** יהא בעיר ותהא ראויה לסנהדרין ק"כ ומשנינן דהני ק"כ כנגד סנהדרי קטנה של כ"ג וג' שורות של כ"ג בכל שורה נמצאו סנהדרין קטנה וג' שורות צ"ב ועשרה בטלנין בבית הכנסת הרי ק"ב ושני סופרין ושני חזנין ושני בעלי דינין ושני עדים וב' זוממין וב' זוממי זוממין הרי י"ב וק"ב נמצאו קי"ד הוסף עליהן ר' טבח ורופא ואומן ולבלר ומלמד תינוקות הרי מאה ועשרים דתניא כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו אין ת"ח רשאי לדור בתוכה ב"ד מכין וחובשין וקופה של צדקה נגבית בב' ומתחלקת בג' ובית הכנסת ובית המרחץ ובית הכסא וטבח ורופא ואומן ולבלר ומלמד תינוקות משום ר' עקיבא אמרו אף פירות מפני שמאירין העינים. ר' נחמיה

מסורת הש"ס

א) [שקלים פ"ה ה"א ע"ש], ב) [מ"ש פ"ב מ"ט עדיות פ"א מ"י], ג) [מעילה טו: ועי' תוס' שם ותוס' מנחות סה: ד"ה א"ל], ד) שבועות מז., ה) [ב"ב ע.], ו) [בכ"ב פ. ק. קו: ובכל מקומות הללו פי' הרשב"ם דייני גולה שמואל וקרנא ובכן ברוך דגר' הרשב"ם בסוגיא דהכא הכי הוי דייני גולה שמואל וקרנא], ז) [עירובין עט:], ח) [קידושין לט. מנחות יח.], ט) [ברכות ג.], י) [גיר' הערוך בערך נהר ברולי וכ"א ברש"י בילה דף ח: ד"ה נהרבלאי אמרי בסנהדרין מפורש דהוא רמי בר ברולי עכ"ל], כ) [יבמות פג:], ל) [לקמן פח: גיטין עג. זבחים סז.], מ) [לקמן לד.], נ) נזיר מב. [עי' תוס' לקמן קט. בילה יד. יבמות פח. ב"ק קב: שבועות כו. לד:], ס) ב"ב ח:, ע) רש"ל מ"ז, פ) [תוספ' פי"ג], צ) ב"ד מכין וגבאת בשנים ומתחלקת בשלשה והוו להו כל"ל, ק) [ועי' תוס' עירובין יב: ד"ה שיעור], ר) [ושם איתא תלמידי דרב], ש) [ועי' תוס' עירובין סב. ד"ה רב כהנא תרי רב המנונא הוי וכ"כ ביבמות פג: ד"ה אמרו ע"ש ותוס' כתובות נ: ד"ה יתיב ותוס' זבחים פו. ד"ה אמרי],

הגהות הב"ח

(א) באד"ה בתורת כהנים שממעטינן נחש: (ב) גמ' ולבלר (וטבח) תז"מ. וע"ב ס"א ל"ג טבח והיינו כפירוש רש"י דגבאים בשנים ומחלקין בשלשה לתרתי חשבינן להו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) אמרי בי רב. נ"ב וכל אמרי בי רב סתם שבש"ס משמיה דרב קאמר וכ"כ התוס' כאן והרא"ש בבכורות פ' אלו מומין ועיין בזה בספר יבין שמועה דף ה ע"ב: